

Innoveren voor zorg thuis

Deel 2 - Productontwikkelingskansen voor de thuiszorg

Hoe ziet de toekomst van de thuiszorgverlening eruit? Het Nederlandse zorgsysteem is sterk aan het veranderen, onder andere door de grondige bezuinigingen en een stijgende zorgvraag tegenover een dalend aanbod in zorgverleners. Een zorgsetting die onderhevig is aan zulke grote veranderingen, vraagt om innovatie. Meer hierover in dit tweede deel van een vierluik over het project RAAK-mkb Ontwerpen voor zorgverleners.

Om ontwerpers handvatten te bieden tijdens het ontwerpen van thuiszorginnovaties zijn toekomstige ontwikkelingen in kaart gebracht. Op basis van literatuuronderzoek, expertinterviews en focusgroepen zijn toekomstscenario's voor de thuiszorg ontwikkeld, met als doel het inzichtelijk maken van kansen in 2020 voor productontwerpers en mkb'ers. Dit artikel bevat een samenvatting.

Toekomstige ontwikkelingen voor de thuiszorgverlening

Het aantal ouderen zal de komende jaren exponentieel toenemen en mensen met een chronische ziekte blijven langer vitaal leven. Daarnaast, als er niks gebeurt, ontstaat er een tekort aan zorgverleners. Er komen wel nieuwe zorgverleners bij, maar de vraag zal veel sterker groeien. De financiële vergoedingen in de zorg blijven afnemen en zorgvergoedingen worden vaker afgestemd op persoonlijke situaties. Hulpmiddelen moeten vaker zelf aangeschaft worden, waardoor marktwerking van hulpmiddelen ontstaat. Thuiszorg gaat de norm worden in plaats van zorg in instellingen. De aandacht is gericht op zelfmanagement en regie over eigen leven. Hierdoor krijgen thuiszorgverleners de komende jaren een grotere rol toebedeeld in de zorgverlening van ouderen, met als reëel risico een overbelasting van de thuiszorgverleners. De toenemende groep mantelzorgers is door de toename van de thuiszorg meer aan huis gebonden. Zij hebben het naast de soms intensieve verzorging moeilijk met het afstemmen van zorgtaken naast het werk en met de afname van hun sociale contacten door de tijdnemende zorgtaken. Bovenstaande ontwikkelingen kunnen voor een groot deel gecompenseerd worden door technologische en medische mogelijkheden. Vanuit medisch oogpunt kan de zorg vereenvoudigd worden doordat mensen langer vitaal blijven en beter te

monitoren zijn. Door technologie kan de zorg (op afstand) vereenvoudigd worden door middel van (bio)sensortechnologie, digitalisering en videocommunicatie. Er kan en zal meer aandacht moeten komen voor veilige leefomgevingen en ethische aspecten, aangezien de zorg steeds meer thuis en op afstand plaatsvindt. Denk bijvoorbeeld aan de veiligheid en privacy-gevoeligheid van medische gegevens, handelingen en monitoring en aan de veiligheid van zorgbehoevenden die vaker alleen thuis zitten. Hoe bescherm je iemand die is gevallen terwijl de mantelzorger elders is?

Toekomstscenario's voor de thuiszorg in 2020

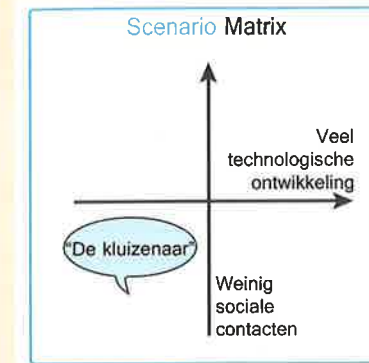
De trends zijn ingedeeld naar zekerheid en belangrijkheid, om zo een waarschijnlijk beeld van de toekomst te kunnen vormen. De sociale en financiële ontwikkelingen in de samenleving hebben daarbij een zekere en belangrijke rol. Zo is bijvoorbeeld de mate van sociaal contact belangrijk in de zorgverlening. De ruimte in het financiële budget komt voort uit de uitloop van de financiële crisis met een toename in het verschil tussen arm en rijk, en een afname van de vergoedingen voor zorg. De sociale en financiële ontwikkelingen hebben daarom als uitgangspunt voor de scenario-ontwikkeling gediend.

De scenario's hebben als doel om productontwikkelaars en mkb'ers te inspireren om producten te ontwerpen voor de toekomstige thuiszorgsetting. De technologische ontwikkelingen zijn uitgezet tegen de sociale en financiële ontwikkelingen, omdat technologieën een grote rol spelen bij productontwikkeling. In de scenario's zijn productideeën gecombineerd en komen knelpunten uit het dagelijks leven in de toekomst naar voren. Ter illustratie bij dit artikel een van de scenario's.

'De kluisenaar' - Toekomstscenario voor mensen met chronisch hartfalen

'De kluisenaar' is een metaforische omschrijving voor een toekomst waarin een persoon de zelf opgespaarde middelen in eenzaamheid benut.

Binnen dit scenario in 2020 is de technologie niet breed geïmplementeerd in de thuiszorg door de financiële crisis. Daardoor lopen vooral oudere cliënten met weinig sociale contacten het gevaar in een sociaal isolement te komen.

Clïent: Sjoukje (58 jaar) heeft drie dochters die bij haar in de buurt wonen, maar die ze zelden spreekt. Sjoukje heeft een levensduurprognose van een half jaar ten gevolge van haar chronisch hartfalen. Ze lijdt daarnaast aan depressies die ze al haar hele leven heeft, maar die de laatste vijf jaar zijn verergerd. Ze maakt een neerslachtige indruk en heeft geen doel meer in haar leven, wil geen zorg en zou het liefst snel overlijden. Sjoukje kan nog maar weinig zelf. Ze zit in een rolstoel en heeft twee keer per dag volledige hulp nodig bij de verzorging. Sjoukje spreekt nog maar weinig mensen en is in een sociaal isolement geraakt.

Mike (45 jaar). Verpleegkundige niveau 5, gespecialiseerd in psychiatrie.

"Zorg verlenen aan mensen thuis, die daar geen zin in hebben, is heel lastig. Dat probeer ik zo efficiënt mogelijk te doen."

"Beeldzorg kan ook heel gezellig zijn."

Een dag uit het leven van Mike. Maandag 7 september 2020.

Twee casussen

De toekomstscenario's zijn opgesteld vanuit het perspectief van de zorgverlener in de thuiszorg, zowel de professionele zorgverleners als de mantelzorgers. Meestal wordt bij innovaties voor de thuiszorg vooral het cliëntenperspectief gehanteerd, terwijl juist de zorgverleners intensief gebruik maken van de producten in de thuiszorg. Denk aan steunkousaantrekthulp, glijzeil, tillift, en dergelijke. Om focus binnen het onderzoek aan te brengen is er gekeken naar twee soorten aandoeningen vanuit twee ziektebeelden. Zowel een fysieke (chronisch hartfalen) als een cognitieve (dementie) aandoening hebben gediend als casus.

De casus 'chronisch hartfalen' is hiernaast als voorbeeld nader uitgewerkt. Kijk voor de andere casus en voor achtergrondinformatie op de website: www.ontwerpenvoorzorgthuis.nl.

Auteurs:

Margot Stilma (onderzoeker), Karin van Beurden (lector Saxion Kenniscentrum Design en Technologie), Fenne Verhoeven (onderzoeker Hogeschool Utrecht Kenniscentrum Technologie & Innovatie).

Met dank aan de betrokken studenten, onderzoekers van Saxion Kenniscentrum Zorg en Welzijn, bovengenoemde kenniscentra van Saxion en HU, van de Universiteit Twente (Industrieel Ontwerpen), en de betrokken bureaus: Prognose, D'Andrea & Evers, Well Design en Design Thinkers.